

FICSIMM - Federația pentru Inovare și Competitivitate Sustenabilă în IMM-uri

Observații și propuneri pe marginea Notei privind Consensusul Social (Banca Mondială, septembrie 2026)

Contribuție la pregătirea Planului de Parteneriat Național și Regional 2028 - 2034

Cuprins

1. Aprecieri generale și cadrul în care formulăm observațiile	2
2. Cadrul analitic: scara teritorială și indicatorii de fundamentare	4
3. Educație și competențe: angajatorul ca partener, nu doar ca respondent.....	6
4. Piața muncii și ocuparea: sustenabilitatea întreprinderilor sprijinite	9
5. Sănătate, servicii sociale și incluziune: economia îngrijirii ca sector de IMM-uri	12
6. Coeziune teritorială: riscul de a finanța polarizarea pe care vrem să o reducem.....	14
7. Consolidare instituțională: simplificare, parteneriat și condiționalitate pe măsura teritoriului	16
8. Sinteza celor 33 de propuneri ale FICSIMM pentru PPNR 2028 - 2034	20
9. Disponibilitate pentru etapele următoare	24

1. Aprecieri generale și cadrul în care formulăm observațiile

FICSIMM salută inițiativa MIPE de a supune consultării partenerilor analiza de nevoi de la nivelul sectoarelor sociale realizată cu sprijinul Băncii Mondiale. Nota este un document solid, bine documentat și, în multe privințe, mai curajos decât analizele de programare cu care ne-am obișnuit: recunoaște explicit că **alocările României pentru inovare, incluziune, ocupare și educație (OP1 și OP4) rămân sub media UE-27** (par. 28), că portofoliul centrat pe infrastructură **poate constrânge convergența pe termen lung dacă nu este reechilibrat** (par. 29) și că, în ciuda unor rate de contractare remarcabile, **rezultatele verificate la ieșirea din program lipsesc aproape în întregime** la mijlocul lui 2025 (par. 85 - 88). Apreciam, de asemenea, „lentila” demografică și de adecvare a competențelor aplicată transversal celor șase dimensiuni; este prima dată când un document de programare românesc tratează declinul demografic nu ca decor statistic, ci ca variabilă de proiectare a investițiilor.

Observațiile noastre pornesc de la o constatare simplă: **consensul social nu se construiește fără economia reală care îl finanțează**. IMM-urile reprezintă peste 97% din companiile din România și peste două treimi din locurile de muncă din sectorul privat, iar în majoritatea județelor mai puțin dezvoltate sunt singurul angajator privat semnificativ. În Notă, întreprinderile apar aproape exclusiv în două ipostaze: ca sursă de date pentru barometre ocupaționale (anchete în rândul angajatorilor) și ca beneficiari contractați ai unor granturi (par. 89, 96). Lipsește ipostaza care contează cel mai mult pentru sustenabilitatea investițiilor sociale: **IMM-ul ca partener de proiectare și de livrare** a competențelor, a ocupării, a serviciilor de îngrijire și a dezvoltării locale. Propunem ca versiunea finală a Notei și, mai ales, capitolele PPNR care vor decurge din ea, să corecteze această asimetrie.

Formulăm observațiile în contextul negocierilor europene în curs. Propunerea Comisiei pentru Regulamentul PPNR (COM(2025) 565) prevede un **prag minim de 14% pentru obiectivele sociale**, calculat însă după excluderea alocărilor agricole și a Fondului Social pentru Climă, ceea ce, potrivit anumitor estimări, plasează anvelopa socială rezultată cu peste 15% sub actualul FSE+. Poziția FICSIMM, exprimată în documentele din aprilie și iulie 2025 privind CFM și reluată la reuniunea Grupului de Lucru din 25 martie 2026, rămâne neschimbată: **Politica de Coeziune trebuie să își păstreze identitatea, guvernanta și logica de finanțare proprii, iar componenta socială trebuie să fie identificabilă și urmăribilă în interiorul PPNR, nu diluată într-un plan unic negociat bilateral**. Nota

privind Consensusul Social poate deveni instrumentul prin care România își argumentează, cu date, nevoia unei anvelope sociale superioare pragului minim.

Am susținut public că **dimensiunea socială nu este „capitolul soft” al bugetului, ci infrastructura pe care se construiește tot restul**: fabrica finanțată prin Fondul European pentru Competitivitate va sta pe loc fără tehnicienii formați prin fondul social, iar utilajele cumpărate cu fonduri europene nu vin cu oamenii care să le pornească. Cele cinci principii pe care FICSIMM le apără în această dezbatere sunt simple:

- **un fond social distinct, cu buget protejat;**
- **partenerii sociali implicați structural în programare și monitorizare;**
- **finanțare multianuală și predictibilă pentru formare, nu apeluri sporadice;**
- **țintirea explicită a tinerilor din medii vulnerabile și a comunităților în curs de depopulare;**
- **măsurarea rezultatelor în angajări, salarii și productivitate, nu în diplome eliberate și prezențe la curs.**

Constatăm că Nota converge, în multe puncte, cu aceste principii; observațiile care urmează privesc locurile în care convergența trebuie dusă până la capăt.

2. Cadrul analitic: scara teritorială și indicatorii de fundamentare

Prima noastră observație privește scara la care este construită analiza. Nota lucrează, prin natura ei, la nivel național și, acolo unde dezagregă, la nivel de regiune NUTS 2. Nota de subsol nr. 1 recunoaște că **o corelare mai detaliată a diagnosticelor naționale cu cele regionale iese din sfera documentului** și o recomandă ca exercițiu ulterior, în dialog cu ADR-urile. FICSIMM cere ca acest exercițiu să fie parte integrantă a pregătirii PPNR, nu o anexă opțională. Am arătat, în intervențiile transmise Comisiei Europene în iulie 2026 pentru al 10-lea Raport privind Coeziunea, că analiza la nivel NUTS 2 maschează sistematic divergența de la nivel de județ: mai multe regiuni românești afișează o convergență aparentă generată aproape integral de un singur pol de creștere, în timp ce județele din jur stagnează sau regresează, formând „**buzunare de subdezvoltare**” în interiorul unor regiuni statistice în progres. Hărțile din Figurile 6 și 7 ale Notei spun exact acest lucru: localitățile care se dezvoltă sunt orașele dinamice și cele conectate la ele; celelalte rămân în urmă indiferent de media regiunii. Nota reține, la par. 3, că București - Ilfov a depășit 150% din media europeană, iar **Nord-Estul rămâne la sub 50%**; datele Eurostat pentru 2024 indică, de fapt, **187,7% pentru București-Ilfov**, ceea ce face din **decalajul dintre cele două regiuni cel mai mare din interiorul unui stat membru al Uniunii**. Nu este o diferență de ritm, ci de structură: în regiunile rurale, aproximativ 31% din populația activă lucrează în agricultură, la o valoare adăugată pe lucrător de circa 6.700 de euro, față de aproape 37.300 de euro media națională. Politicile uniforme sunt confortabile administrativ și dau cel mai puțin exact acolo unde e nevoie de cel mai mult.

A doua observație privește indicatorii. Nota folosește, corect, PIB/locuitor, rata de ocupare, AROPE, participarea la învățare. Pentru a fundamenta alocările PPNR, considerăm indispensabilă completarea acestui set cu **indicatori ai țesutului productiv local**, pe care i-am propus constant începând cu documentul de poziție din aprilie 2024 privind disparitățile intra-regionale: **densitatea IMM-urilor și demografia întreprinderilor (rate de înființare, supraviețuire și radiere, pe județe), decalajele de conectivitate digitală ale firmelor, dependența energetică și expunerea bazei productive la costurile energiei, vulnerabilitatea pieței muncii și depopularea, iar pentru județele de la frontiera estică, expunerea la riscuri hibride și de securitate**.

Un teritoriu care își pierde întreprinzătorii își pierde, în câțiva ani, și școala, și dispensarul, și autobuzul. **Densitatea și reziliența IMM-urilor sunt indicatori de coeziune socială**, nu doar economică, și cerem ca ele să intre în formula de alocare teritorială a PPNR alături de PIB/locuitor.

Cerem, de asemenea, ca **depopularea să devină criteriu explicit de programare**: Nota o tratează, corect, ca lentilă transversală (par. 19), dar o lentilă nu alocă bani. **Intervențiile trebuie concentrate în comunitățile aflate la punctul de basculare, acolo unde o școală ținută deschisă, un dispensar funcțional și zece locuri de muncă pot încă inversa tendința.**

Lentila demografică trebuie completată însă cu un fenomen pe care Nota nu îl tratează: **revenirea din diaspora**. România discută mult despre cum poate reduce plecarea, dar aproape deloc despre ce se întâmplă cu cei care aleg să se întoarcă și despre condițiile în care pot rămâne. Nota însăși recomandă, la par. 105, „măsuri de migrație de retur” ca parte a strategiei de forță de muncă, fără a le detalia. Cerem ca PPNR să includă o **dimensiune explicită de reintegrare a persoanelor revenite din diaspora, cu prioritate în comunitățile afectate de depopulare**: **recunoașterea competențelor dobândite în străinătate, orientare profesională și antreprenorială, acces simplificat la informații și servicii publice și sprijin pentru reintegrarea familiilor**. Politica demografică are de răspuns la două întrebări, nu la una: cum îi facem pe oameni să nu mai plece și, respectiv, cum îi ajutăm să poată rămâne după ce s-au întors.

3. Educație și competențe: angajatorul ca partener, nu doar ca respondent

FICSIMM susține fără rezerve direcția centrală a secțiunii IV.1: **trecerea de la o ofertă de formare „condusă de ofertă” către trasee „informate de cerere”** (par. 61), mecanismul național și regional de inteligență a competențelor (par. 61, 65) și finanțarea furnizorilor în funcție de certificare și plasare, nu de înscrieri (par. 62, 97). Datele recente confirmă urgența: potrivit Eurostat, în 2025 doar 72,7% dintre absolvenții români cu vârste între 20 și 34 de ani aveau un loc de muncă, față de 83% media UE, iar pentru **absolvenții de învățământ profesional rata de ocupare era de 63,4%, față de 80,2% în UE**. Într-o țară care își plânge lipsa de forță de muncă calificată, unul din trei absolvenți de școală profesională nu lucrează. Aceasta este dovada cea mai clară că problema nu este numărul de elevi înscriși, ci legătura dintre școală și angajator.

Aici formulăm prima propunere concretă. Nota prevede ca **organizațiile de angajatori să fie „consultate” și „anchetate” / „chestionate”** în cadrul barometrului ocupațional și al consorțiilor regionale pentru învățământul profesional (par. 61, 65, 94). Solicităm un pas suplimentar: **structurile asociative relevante ale IMM-urilor**, alături de partenerii sociali, să fie **membri de drept, cu vot, în guvernanta observatoarelor regionale de competențe** (par. 102) **și a consorțiilor regionale pentru învățământ profesional și tehnic**, iar datele produse să fie publicate în format deschis, la nivel de județ. O organizație de IMM-uri care completează un chestionar o dată pe an nu este partener; una care validează planul anual de formare al județului este.

A doua propunere privește **învățământul dual**. Nota îl tratează, corect, ca punte către ocupare (par. 60), dar nu abordează **motivul pentru care IMM-urile lipsesc din el: pentru o firmă cu 15 angajați, costul tutorelui de practică, birocrăția contractelor de parteneriat și lipsa unei structuri intermediare fac participarea neatractivă**, indiferent de bunele intenții. Propunem ca PPNR să finanțeze explicit **consortii de IMM-uri pentru învățământ dual**, cu un operator intermediar (structură patronală, cluster, cameră de comerț) care preia sarcina administrativă, precum și **un stimulent per elev găzduit**, calibrat pe dimensiunea întreprinderii. Modelul funcționează în Austria și în landurile germane tocmai pentru firmele mici; nu este nevoie să îl inventăm.

A treia propunere privește **învățarea adulților în firmă**. Nota constată participarea minimă și non-orientată de cerere (par. 41, 79) și propune centre comunitare, micro-certificări și co-finanțare din partea angajatorilor (par. 62). Susținem toate cele trei elemente, cu o condiție: **instrumentul principal pentru**

formarea adulților angajați trebuie să fie voucherul de formare gestionat de întreprindere, cu proceduri simplificate pentru microîntreprinderi și cu un catalog de furnizori acreditați, nu proiectul de grant de tip clasic, cu cerere de finanțare, achiziție și raportare, pe care un IMM nu îl scrie niciodată. Obiectivul specific ESO4.4 (adaptarea lucrătorilor și a întreprinderilor la schimbare) este cel mai puțin utilizat din actualul FSE+ tocmai pentru că forma sprijinului nu se potrivește beneficiarului.

A patra propunere privește **recunoașterea competențelor dobândite prin experiență**. Nota cere, corect, ca formarea să fie măsurată prin certificare și ocupare, nu prin înscrieri (par. 62, 97), și menționează recunoașterea învățării anterioare ca instrument al tranzițiilor structurale (par. 69). Cerem ca acest instrument să devină operațional și accesibil. Există oameni care practică aceeași meserie de 20-30 de ani, oameni care au învățat direct la locul de muncă și români care și-au format competențele în străinătate, fără ca vreuna dintre acestea să fie reflectată într-o calificare recunoscută. **Într-o economie care reclamă deficit de competențe, nu ne putem permite să tratăm drept „necalificat” un om care știe să facă o meserie doar pentru că nu deține documentul care o dovedește.** Propunem ca PPNR să finanțeze un **mecanism simplu, rapid și accesibil de evaluare, validare și certificare a competențelor dobândite prin muncă, inclusiv în străinătate, și prin învățare non-formală sau informală**, conectat la ocupațiile deficitare identificate prin barometrul ocupațional și cu centre de evaluare în fiecare județ, nu doar în orașele mari.

A cincea propunere privește ceea ce am putea numi **„generația analog”**: persoanele de 45-55 de ani și peste, care și-au construit cea mai mare parte a vieții profesionale înainte de digitalizarea accelerată și care dețin zeci de ani de experiență, dar se confruntă acum cu schimbări rapide în recrutare, formare și acces la servicii. Nu vorbim despre o generație lipsită de competențe, ci despre una foarte competentă, formată într-o lume analog, care trebuie sprijinită să își transfere experiența într-o societate digitală. Nota inventariază deficitul de sudori, operatori CNC, electricieni și tehnicieni (par. 42, 98); perspectiva inversă lipsește: **ce competențe avem deja și riscăm să pierdem?** Într-o societate care îmbătrânește, pensionarea unei persoane poate însemna ieșirea din circuitul economic a 30-40 de ani de meserie. Propunem ca PPNR să finanțeze, sub ESO4.4 și în legătură cu învățământul dual, **mecanisme de mentorat profesional, transfer inter-generațional de competențe și actualizare digitală pentru persoanele 45+/55+, prin implicarea profesioniștilor cu experiență și a seniorilor**

în pregătirea generațiilor tinere, cu prioritate în ocupațiile deficitare. Nu putem constata simultan că România nu mai are meseriași și să lăsăm să dispară competențele celor pe care încă îi avem.

Două completări privesc **condițiile elementare ale accesului la educație în mediul rural**, unde părăsirea timpurie a școlii atinge 27,5% (par. 37). Prima: pentru copilul din mediul rural, accesul la educație nu înseamnă doar o școală pe hartă, ci **o masă caldă asigurată zilnic și, acolo unde școala e departe, cazare decentă la internat**. Un copil flămând nu învață, iar unul care face trei ore de navetă pe zi abandonează, oricâte table interactive i-am cumpăra. **Programele de tip „Masă sănătoasă” și rețeaua de internate școlare**, lăsată să se degradeze după 1990, sunt infrastructura minimă a egalității de șanse, finanțabilă din fonduri europene, și cerem ca ele să apară explicit între recomandările secțiunii IV.1.

A doua: susținem prioritizarea competențelor transversale (par. 68), cu o precizare pe care am formulat-o și public: **alfabetizarea digitală nu înseamnă să știi să folosești un dispozitiv, ci să poți participa activ, critic și în siguranță la o societate digitală**. Am finanțat tablete și laboratoare, și era nevoie de ele, dar echipamentele fără pedagogie produc consumatori mai rapizi de conținut, nu profesioniști mai capabili. Utilajele se amortizează în ani; gândirea critică, niciodată.

A treia completare privește **efectele migrației asupra copiilor și familiei**, dimensiune absentă din secțiunea IV.1. Avem copii rămași în România cu unul sau ambii părinți plecați la muncă în străinătate și, tot mai des, copii crescuți în alte state care se întorc împreună cu familia și trebuie să se integreze sau să se reintegreze în sistemul educațional românesc. Ambele categorii se concentrează exact în județele cu părăsire timpurie ridicată. Cerem ca PPNR să includă **o componentă dedicată familiilor afectate de migrație: prevenirea riscurilor educaționale și sociale pentru copiii cu părinți plecați, iar pentru copiii reveniți, evaluare educațională, sprijin lingvistic acolo unde este necesar, consiliere, sprijin familial și intervenție timpurie pentru prevenirea abandonului**. Mecanismul de avertizare timpurie dezvoltat sub PNRAS, pe care Nota îl propune spre extindere (par. 57-58), poate integra acești indicatori fără costuri suplimentare de sistem.

În fine, cerem ca **educația antreprenorială să apară explicit în dimensiunea Educație și competențe**. Nota vorbește despre competențe digitale, verzi și transversale (par. 68), dar nu menționează competența de a porni și de a conduce o afacere, singura care creează, în județele fără investitori mari, locurile de muncă pe care celelalte competențe le presupun ca existente.

4. Piața muncii și ocuparea: sustenabilitatea întreprinderilor sprijinite

Nota conține, la par. 96, cea mai importantă recunoaștere din întregul document pentru IMM-uri: **„un risc recunoscut este că multe dintre aceste întreprinderi nu se pot susține financiar odată ce perioada contractuală de sustenabilitate se încheie”**, risc descris ca „o provocare mai largă care afectează sprijinul UE pentru întreprinderi”. FICSIMM confirmă din experiența membrilor săi și adaugă diagnosticul pe care Nota îl lasă implicit: **absorbția redusă și sustenabilitatea slabă a măsurilor pentru întreprinderi sunt, de regulă, o problemă de proiectare, nu de cerere**. Granturile pure pentru înființarea de firme, cu obligații de menținere a locurilor de muncă timp de trei ani, selectează inevitabil proiecte construite pentru a obține grantul, nu pentru a supraviețui pieței. **Propunem ca schemele post-2027 de tip „start-up” și „diaspora” să combine microfinanțare cu garanție publică, mentorat obligatoriu și un grant redus, condiționat de rezultate, iar indicatorul de succes să fie rata de supraviețuire la 36 de luni după încetarea sprijinului, nu la finalul perioadei de monitorizare.**

Tot la par. 96, Nota propune **granturi bazate pe rezultate** care recompensează crearea verificată de locuri de muncă, supraviețuirea afacerii și perfecționarea angajaților. Susținem principiul, cu două condiționări.

Prima: **pentru microîntreprinderi și pentru firmele din județele cu piețe „subțiri” ale muncii, ținta de rezultat trebuie calibrată la baza de plecare, iar nerealizarea din cauze obiective (pierderea unui client, șoc energetic, faliment în lanțul de aprovizionare) nu trebuie să atragă recuperarea integrală a sprijinului**; altfel, exact firmele din teritoriile pe care Nota le numește „în contracție” nu vor mai aplica.

A doua: la par. 101, Nota afirmă că, după 2027, **finanțarea UE pentru întreprinderi „ar trebui să impună angajamente” privind standardele de muncă echitabile, investițiile în formare și transformarea verde sau digitală**. Cerem ca aceste angajamente să fie formulate ca **stimulente diferențiate, nu ca precondiții cumulative**. O microîntreprindere care trebuie să demonstreze simultan conformitatea cu patru condiționalități transversale înainte de a primi un grant de 40.000 de euro nu va aplica; va aplica firma mare, care are un departament pentru asta. Efectul net ar fi opusul celui urmărit.

A treia observație privește **antreprenoriatul feminin și cel al tinerilor**. Nota tratează decalajul de ocupare dintre femei și bărbați, 18 puncte procentuale față de 10 în UE (par. 5), aproape exclusiv prin prisma serviciilor de îngrijire și a muncii flexibile (par. 95, 106). Ambele sunt necesare; niciuna nu este

suficientă. În județele din Nord-Est, Sud-Est și Sud-Vest, unde angajatorii mari lipsesc, activarea femeilor inactive trece adesea prin propria afacere: servicii, agroalimentar, îngrijire, artizanat, turism rural. FICSIMM și Organizația Femeilor Antreprenor (OFA) solicită ca PPNR să includă **scheme dedicate de antreprenoriat feminin și pentru tineri în județele mai puțin dezvoltate și de frontieră, cu finanțare, mentorat și acces la piețe, tratate ca instrumente de coeziune în sens deplin**, așa cum am cerut și în intervenția a șasea la Raportul privind Coeziunea. Regiunile în care jumătate din antreprenorii potențiali nu pornesc niciodată o afacere își pierd reziliența economică, iar cu ea, consensul social.

Salutăm, în schimb, recomandarea de a înființa **unități teritoriale de relații cu angajatorii în cadrul SPO** (par. 93) și cerem ca ele să fie proiectate împreună cu organizațiile de IMM-uri, cu indicatori de performanță măsurați din perspectiva angajatorului (timp de răspuns la o cerere de recrutare, rată de ocupare a posturilor vacante comunicate). Parteneriatele locale pentru ocupare (par. 93) trebuie să numească explicit structurile asociative ale IMM-urilor între membri, nu să le subsumeze categoriei generice „angajatori”.

Sușținem, de asemenea, orientarea resurselor de reconversie către sectoarele cu deficit verificat (par. 98), cu precizarea că lista trebuie să includă explicit **ocupațiile tehnice din industria prelucrătoare de dimensiune mică și mijlocie**, sudori, operatori CNC, electricieni de întreținere, tehnicieni în eficiență energetică, fără de care re tehnologizarea IMM-urilor industriale rămâne pe hârtie.

În privința **muncii informale**, Nota constată că aproape unul din cinci locuri de muncă este informal, în special în firmele mici și în mediul rural (par. 76). Răspunsul propus este formalizarea și calitatea locurilor de muncă (par. 101). Îl completăm: **formalizarea se obține când costul conformării pentru o microîntreprindere scade sub costul informalității**. Cerem ca PPNR să finanțeze, sub OP1 sau OP4, **simplificarea digitală a obligațiilor de raportare pentru microîntreprinderi și mecanisme de tip „first-time compliance”, prin care firma care intră în formal beneficiază de asistență, nu de sancțiuni**. Un stat care digitalizează controlul, dar nu și conformarea, obține mai multă informalitate, nu mai puțină.

În ceea ce privește **tranziția justă**, susținem consolidarea ecosistemului de ocupare din cele șase județe (par. 99) și **cerem ca grupurile județene de coordonare a tranziției să includă structurile asociative ale IMM-urilor, ca membri, nu ca invitați.**

Reamintim totodată, așa cum am arătat în intervenția a patra la Raportul privind Coeziunea, că **regula menținerii în funcțiune a echipamentelor existente pe durata implementării și a perioadei de durabilitate face fondurile de coeziune inutilizabile pentru IMM-ul industrial care vrea exact să înlocuiască o linie veche, energointensivă.** Această barieră de regulă, nu de alocare, trebuie eliminată în PPNR, iar sprijinul pentru eficiență energetică trebuie oferit predominant prin garanții și finanțare mixtă, cu granturi refocalizate pe audituri și planuri de transformare, în linia instrumentului de garantare de portofoliu dezvoltat de FICSIMM cu Banca de Investiții și Dezvoltare.

5. Sănătate, servicii sociale și incluziune: economia îngrijirii ca sector de IMM-uri

Secțiunile IV.3 și IV.4 ale Notei sunt construite aproape integral din perspectiva furnizorului public. Dezinstituționalizarea (par. 155), serviciile comunitare integrate (par. 154), îngrijirea la domiciliu și de lungă durată, creșele și serviciile de zi sunt însă, în toată Europa, **sectoare în care IMM-urile și întreprinderile sociale livrează o parte substanțială a capacității**, cu costuri mai mici și cu proximitate mai mare față de beneficiar. Cerem ca PPNR să trateze explicit **economia îngrijirii ca sector economic în care furnizorii privați mici și întreprinderile sociale sunt eligibili pentru investiții în infrastructură, pentru formarea personalului și pentru contracte multianuale de servicii, cu standarde de calitate uniforme și cu plata în termen**. Noul Regulament european al achizițiilor publice, publicat de Comisie la 9 septembrie 2026, menține regimul simplificat pentru serviciile sociale și contractele rezervate; PPNR trebuie să pregătească autoritățile locale să le folosească.

Susținem fără rezerve hub-urile integrate de servicii propuse la par. 227 și 235, în care ocuparea, serviciile sociale și cele de sănătate funcționează sub o singură intrare și un singur dosar digital. Este concluzia la care am ajuns și la Summitul Comunităților Locale, coorganizat de FICSIMM la Palatul Parlamentului pe 16 iulie 2026: **omul dintr-o comunitate vulnerabilă nu are resursele, de timp, de bani, de încredere, să alerge între cinci instituții care nu comunică între ele. Mama care își aduce copilul la after-school trebuie să poată face, în aceeași clădire, un curs de calificare**. Cerem însă ca **aceste centre comunitare integrate să fie finanțate ca infrastructură standard a României rurale și mic-urbane, cu personal stabil plătit din bugete regulate, nu ca proiecte care mor la finalul perioadei de sustenabilitate**, exact riscul pe care Nota îl semnalează la par. 154 și 161.

Aceste centre au și o funcție pe care Nota o menționează doar în treacăt, la par. 224 și 234: **accesul asistat și sigur la serviciile digitalizate pentru cetățenii care nu pot utiliza autonom canalul digital**. Cerem ca funcția să fie proiectată explicit, cu personal și proceduri, astfel încât cetățeanul să nu fie obligat să transmită informal unei terțe persoane parole, coduri de autentificare sau date personale pentru a-și exercita un drept, și fără a crea dependență permanentă de un intermediar. Detaliem principiul în secțiunea 7.

Susținem legarea ajutorului material de activare (par. 157) și trecerea de la numărarea beneficiarilor la rezultate durabile (par. 153), cu o completare: rezultatul de ocupare pentru persoanele din comunitățile marginalizate se produce, în practică, într-o firmă mică din apropiere, nu într-un program. Propunem ca **angajatorii care integrează persoane din grupuri vulnerabile să fie parteneri eligibili în proiectele de incluziune, cu sprijin pentru mediere la locul de muncă și pentru adaptarea posturilor, iar echipele comunitare integrate să aibă un mandat explicit de a lucra cu angajatorii locali, nu doar cu beneficiarii.**

6. Coeziune teritorială: riscul de a finanța polarizarea pe care vrem să o reducem

Secțiunea IV.5 este cea mai bine argumentată din Notă și, în același timp, cea care ridică cea mai serioasă întrebare de politică publică. Diagnosticul este corect: **dezvoltarea se propagă din orașele dinamice către localitățile conectate la ele, iar localitățile neconectate rămân în urmă** (par. 170). **Recomandările, însă, sunt aproape integral construite în jurul zonelor urbane funcționale și al planurilor directoare metropolitane** (par. 189-200): pacte teritoriale la scara zonei funcționale, coridoare de mobilitate, guvernanta metropolitană, transferuri bazate pe formulă. Toate sunt necesare pentru Cluj, Iași, Timișoara sau Brașov. **Niciuna nu răspunde la întrebarea ce se întâmplă cu Vaslui, Botoșani, Mehedinți, Teleorman sau Călărași, județe care nu gravitează în jurul niciunui pol dinamic și în care, potrivit propriei analize a Notei, se concentrează cele mai multe persoane marginalizate** (Figura 8). **Un PPNR construit pe logica zonelor funcționale, fără un pilon distinct pentru județele structural dezavantajate, va accelera polarizarea pe care afirmă că o combate.**

Salutăm, de aceea, propunerea de la par. 201 de **a rezerva o cotă pentru orașele mici și zonele peri-urbane și cerem ca ea să fie cuantificată în PPNR și extinsă explicit la județele cu dezavantaje structurale severe**, indiferent de regiunea NUTS 2 din care fac parte. FICSIMM a formulat, în documentul din aprilie 2024, treisprezece propuneri concrete pentru aceste teritorii, între care: **planuri județene de dezvoltare economică, scheme de microfinanțare și sprijin pentru afaceri mici, zone economice speciale cu stimulente pentru investiții, conectivitate către centrele urbane și gestiune descentralizată a fondurilor cu autonomie sporită pentru autoritățile din județele subdezvoltate**. Le reiterăm ca **elemente ale pilonului teritorial al PPNR**, cu concentrare, nu dispersie, a resurselor în județele cu cele mai mari decalaje.

Insistăm asupra mecanismului, pentru că el, nu alocarea, a fost problema ultimelor două decenii. Fondurile europene au fost distribuite, în cea mai mare parte, prin apeluri competitive, iar competiția a fost câștigată, previzibil, de administrațiile cu capacitate, de firmele cu istoric și de teritoriile care aveau deja infrastructura de bază: **banii au urmat capacitatea, nu nevoia**. Nota o confirmă la par. 209, când constată că „**capacitatea de management al proiectelor este cea mai slabă acolo unde nevoile sunt cele mai mari**”. Concluzia pe care o cerem PPNR să o tragă este că **un „buzunar de subdezvoltare” nu are nevoie de un apel competitiv, ci de cineva care să vină, să evalueze, să proiecteze și să**

implementeze împreună cu comunitatea: cu asistență tehnică plătită din program, cu prefinanțare în locul rambursării și cu documentații standardizate pentru proiectele mici. Iar acolo unde comuna nu are, singură, masa critică, **aranjamentele micro-regionale și inter-comunale** pe care Nota le propune la par. 154 pentru serviciile sociale trebuie extinse la întreaga logică de investiții. Cu peste 3.200 de unități administrativ-teritoriale, multe fără specialiști în achiziții, urbanism sau fonduri europene, România nu are, la propriu, cu cine semna parteneriatul în forma actuală.

Sustinem recomandarea de la par. 195 **privind celulele regionale de asistență tehnică pentru orașele mici și mijlocii și propunem extinderea ei către beneficiarii privați.** Modelul de ghișeu unic pe care FICSIMM l-a prezentat la reuniunea din 25 martie 2026 este exact acesta: **centre integrate de asistență tehnică, formare și pre-finanțare, gestionate de ADR-uri în parteneriat cu structurile reprezentative ale IMM-urilor, UAT-urilor și societății civile, care oferă sub același acoperiș consiliere pentru identificarea finanțării, sprijin la redactarea cererii, asistență juridică și financiară pe durata implementării și programe de formare aplicată în management de proiect, achiziții publice și guvernanta financiară.** Competențele rămân în organizație după încheierea proiectului; aceasta este diferența dintre absorbție și capacitate. Susținem, de asemenea, par. 197 privind **legarea investițiilor teritoriale de parteneriatele cu angajatorii și cerem ca parcurile de afaceri și regenerarea siturilor industriale să aibă ferestre dedicate IMM-urilor locale, nu doar investitorului-ancoră.**

În fine, **Nota nu tratează distinct județele de la frontiera estică**, deși MIPE a obținut, în Semestrul European 2026, recunoașterea provocărilor generate de poziționarea geografică și de evoluțiile din regiunea estică. Pentru Botoșani, Iași, Vaslui, Galați și Tulcea, la depopulare și piețe subțiri ale muncii se adaugă perturbările comerciale și expunerea la riscuri hibride. Cerem ca PPNR să preia poziția FICSIMM din februarie 2026 privind Comunicarea Comisiei „Regiuni puternice pentru o Europă sigură”: **IMM-urile din aceste județe trebuie să fie beneficiari primari, cu ferestre dedicate, ai oricărei facilități pentru frontiera estică, nu actori secundari ai unor proiecte de infrastructură sau securitate.**

7. Consolidare instituțională: simplificare, parteneriat și condiționalitate pe măsura teritoriului

Secțiunea IV.6 conține propunerea pe care FICSIMM o consideră cea mai valoroasă din Notă pentru beneficiari: **„un set de formulare, o cadență de raportare, un protocol de rezultate”** (par. 228). O susținem integral și **cerem extinderea ei explicită la beneficiarii privați, împreună cu trei elemente de măsurare:**

- **un indicator public de timp până la contractare (time-to-grant) pe fiecare apel;**
- **aplicarea principiului „o singură dată” (once-only) pentru documentele pe care statul le deține deja, așa cum îl introduce noul regulament al achizițiilor publice, și**
- **acceptarea registrelor digitale cu verificare pe eșantion** (par. 223) **pentru toate categoriile de beneficiari.**

Rezultatul lecțiilor din 2021-2027 trebuie să fie că un IMM depune certificatul fiscal o singură dată în viață, nu la fiecare cerere de rambursare.

Digitalizarea pe care o cerem pentru beneficiari trebuie să respecte însă, pentru cetățeni, un principiu pe care Nota îl intuiește (par. 210, 234), dar nu îl formulează: **accesul formal nu este acces real**. Un drept sau un serviciu nu devine accesibil doar pentru că există o platformă prin care poate fi exercitat. Un serviciu mutat online poate deveni mai accesibil pentru majoritate și, simultan, mai inaccesibil pentru cei care aveau deja cele mai mari bariere: analfabetism funcțional, vârstă, dizabilitate, lipsa dispozitivelor sau a conectivității, izolare geografică, mobilitate redusă. Cerem ca PPNR să impună, pentru toate investițiile în digitalizarea serviciilor publice și sociale, cinci condiții de proiectare:

- **indicatori de accesibilitate și utilizare efectivă** alături de cei tehnici (cetățeanul poate găsi informația, o poate înțelege și poate finaliza autonom operațiunea);
- **testarea cu utilizatori reali din categorii diferite**, nu doar validare tehnică;
- **acces asistat sigur** în centrele comunitare integrate și în ghișeele unice;
- **protejarea autonomiei cetățeanului**, care nu trebuie să cedeze credențiale unui intermediar; și
- **asumarea costului accesibilității de către furnizorul serviciului**, care este și cel care obține eficiența, nu de către utilizator.

Digitalizarea trebuie să simplifice relația cetățeanului cu statul, nu să mute bariera de la ghișeu pe ecran.

Adăugăm trei elemente pe care le-am descris public **drept „taxa invizibilă” a birocratiei:**

- **interpretări unificate și obligatorii ale regulilor între autoritățile de management și organismele intermediare, pentru ca aceeași speță să nu primească trei răspunsuri diferite, uneori chiar opuse;**

- **răspundere simetrică, în care corecțiile financiare generate de ambiguitatea ghidurilor nu sunt transferate integral beneficiarului;** și

- **renunțarea la listele de coduri CAEN eligibile** ca filtru de acces, cu mutarea focusului pe valoarea proiectului și pe efectul lui multiplicator în economie și comunitate. Listele CAEN sunt planificare centralizată cu alte mijloace.

A doua observație privește **principiul parteneriatului**. Nota îl invocă în Way Forward (par. 239) și în planificarea forței de muncă (par. 105, „consultări largi”), dar nu îl tratează ca dimensiune măsurabilă a guvernantei. FICSIMM a propus, în intervenția a cincea la Raportul privind Coeziunea, ca **frecvența, reprezentativitatea și influența reală a consultării să fie urmărite ca indicatori, alături de calitatea guvernării regionale**. Cerem ca PPNR să codifice, în capitolul de guvernanță, participarea partenerilor sociali și a organizațiilor relevante de IMM-uri la comitetele de monitorizare și la structurile de coordonare a planului, cu drept de vot, și să prevadă termene de consultare compatibile cu o analiză reală. Spunem aceasta cu toată prietenia instituțională: un document de 57 de pagini, transmis la 11 septembrie cu termen la 21 septembrie, poate primi observații de la cei care îl citesc oricum; nu poate primi contribuția extinsă a tuturor membrilor pe care noi îi reprezentăm.

Tot aici cerem **consolidarea rolului partenerilor de dialog social**, pe care Nota îi tratează ca sursă de consultare, nu ca parte a arhitecturii de guvernanță. Experiența perioadei 2021 - 2027 arată că participarea formală la comitetele de monitorizare, fără resurse proprii de expertiză, fără acces la informație în timp util și fără greutate în decizie, nu produce nici parteneriat real, nici responsabilitate comună. Propunem ca PPNR să prevadă explicit: **finanțarea capacității de analiză, monitorizare și formare a patronatelor și sindicatelor relevante** din asistența tehnică a planului, continuând obligația din FSE+ 2021 - 2027 privind consolidarea capacității partenerilor sociali și a societății civile; **implicarea Consiliului Național Tripartit pentru Dialog Social și a comisiilor de dialog social** în etapele de programare și în revizuirile anuale ale planului, cu avize consemnate și cu răspuns motivat la observațiile

neacceptate; și **includerea partenerilor sociali ca semnatori ai pactelor teritoriale** de ocupare și de competențe, nu doar ca invitați la consultare.

Adăugăm o cerință de structură, fără de care tot ce precede rămâne declarativ: **în viitoarele comitete de monitorizare ale programelor finanțate din CFM 2028 - 2034, ponderea voturilor actorilor relevanți non-publici - patronate, syndicate, societate civilă, mediul academic, etc - să fie de cel puțin 50%. Dacă majoritatea membrilor cu drept de vot reprezintă entități publice, indiferent de nivelul lor - ministere, agenții, autorități județene sau locale -, vocea actorilor non-publici rămâne exclusiv de formă: poate fi consemnată în procesul-verbal, dar nu poate schimba o decizie. Paritatea nu este o concesie făcută partenerilor, ci condiția ca punctul lor de vedere să aibă cu adevărat greutate și ca responsabilitatea pentru rezultate, pe care noul cadru o împarte cu ei, să fie însoțită de o putere de decizie pe măsură.**

Parteneriatul instituțional trebuie completat cu **participarea directă a cetățenilor care nu ajung, de regulă, la consultări**. O consultare publică nu este reprezentativă doar pentru că este deschisă tuturor: persoanele 55+, femeile inactive, cetățenii din mediul rural, cei reveniți din diaspora și alte categorii slab conectate la structurile asociative sau la mediul digital pot să nu ajungă niciodată la ea. Digitalizarea consultării extinde participarea pentru unii și o închide pentru alții. Cerem ca PPNR să prevadă **mecanisme de consultare teritorială și participativă, prin întâlniri comunitare, centre locale, organizații ale societății civile și formule hibride offline-online, iar evaluarea consultării să măsoare nu doar câți au participat, ci cine a participat, cine a lipsit, de ce a lipsit și ce s-a întâmplat cu propunerile primite.**

A treia observație privește **condiționalitatea bazată pe performanță**. Nota propune, pentru post-2027, un „pact de performanță” anual între instituțiile centrale și locale, în care județele și municipiile care ating jaloanele capătă acces prioritar la asistență tehnică și fonduri (par. 230). Combinat cu modelul PPNR de plăți la jaloane și ținte, inspirat din PNRR, **acest mecanism riscă să dezavantajeze structural exact teritoriile cu capacitate administrativă slabă și bază socio-economică joasă, cele pentru care există Politica de Coeziune. FICSIMM cere un model hibrid: responsabilitate pentru rezultate, dar cu flexibilitate teritorială, ținte calibrate pe capacitate și pe baza de plecare, și cu asistență tehnică care precede, nu urmează, performanța**. Nota însăși

recunoaște, la par. 209, că „capacitatea de management al proiectelor este cea mai slabă acolo unde nevoile sunt cele mai mari”; o schemă care premiază performanța fără a construi mai întâi capacitatea consfințește această asimetrie.

Adăugăm o precizare pe care nota nu o formulează. Într-un plan plătit pe jaloane, **beneficiarul privat este expus la consecințele neîndeplinirii de către stat a reformelor asumate**: plăți suspendate, apeluri amânate, dezangajare.

FICSIMM nu cere ca mediul privat să fie izolat de această expunere: dacă mediul privat nu ar suporta nicio consecință pentru greșelile statului și pentru refuzul acestuia de a face reformele sistemice, nu ar avea niciun motiv să pună presiune pe stat, iar statul nu s-ar simți niciodată obligat să le facă. **Expunerea comună este, în logica noului cadru, mecanismul prin care reformele devin interesul direct al celor care produc.**

Cerem, în schimb, ca **această expunere să fie însoțită de instrumentele prin care presiunea poate fi exercitată efectiv**:

- **Vot în comitetul de monitorizare al PPNR** pentru partenerii sociali și organizațiile reprezentative ale IMM-urilor;
- **Acces în timp real la tabloul de bord al jaloanelor de reformă**;
- **O procedură de alertă timpurie** prin care partenerii pot cere formal explicații și un plan de remediere atunci când o reformă intră în zona de risc;
- **Publicarea trimestrială a stadiului reformelor** de care depind plățile;
- **Clauze contractuale transparente, cunoscute la semnare**, nu interpretate retroactiv.

Un partener care suportă consecințele, dar nu are nici informația, nici votul, nu poate pune presiune; poate doar să plătească.

8. Sinteza celor 33 de propuneri ale FICSIMM pentru PPNR 2028 - 2034

1. Scara teritorială a analizei (par. 17 - 26, nota de subsol 1). Completarea Notei cu diagnostice la nivel de județ (NUTS 3), realizate cu ADR-urile, și tratarea explicită a „buzunarelor de subdezvoltare” ca obiectiv strategic al PPNR.

2. Indicatori de fundamentare (par. 20 - 25). Includerea densității și demografiei IMM-urilor, a conectivității digitale a firmelor, a dependenței energetice și a depopulării în formula de alocare teritorială, alături de PIB/locuitor.

3. Guvernanța competențelor (par. 61, 65, 94, 102). Organizațiile relevante ale IMM-urilor și partenerii sociali ca membri cu vot în observatoarele regionale de competențe și în consorțiile regionale ÎPT; date publicate deschis, la nivel de județ.

4. Învățământ dual pentru IMM-uri (par. 60). Finanțarea consorțiilor de IMM-uri cu operator intermediar și a unui stimulent per elev găzduit, calibrat pe dimensiunea firmei.

5. Formarea adulților în întreprindere (par. 41, 62, 79, 97). Voucher de formare gestionat de întreprindere, cu proceduri simplificate pentru microîntreprinderi și catalog de furnizori acreditați, ca instrument principal sub ESO4.4.

6. Educație antreprenorială (par. 68). Includerea explicită a competenței antreprenoriale în dimensiunea Educație și competențe.

7. Condițiile elementare ale accesului la școală în mediul rural (par. 37). Masă caldă zilnică și rețea de internate școlare finanțate ca infrastructură a egalității de șanse; alfabetizare digitală înțeleasă ca participare critică, nu ca operare de dispozitive.

8. Sustenabilitatea întreprinderilor sprijinite (par. 89, 96). Trecerea de la granturi pure la microfinanțare garantată, mentorat și grant redus condiționat de rezultate; indicator de supraviețuire la 36 de luni după încetarea sprijinului.

9. Proportionalitate și stimulente, nu condiționalități cumulative (par. 96, 101). Ținte de rezultat calibrate pe baza de plecare pentru micro-întreprinderi și teritorii în contracție; angajamentele privind formarea și tranziția verde + transformarea digitală formulate ca stimulente diferențiate.

10. Antreprenoriat feminin și pentru tineri (par. 5, 95, 106). Scheme dedicate în județele mai puțin dezvoltate și de frontieră, tratate ca instrumente de coeziune, cu finanțare, mentorat și acces la piețe.

11. SPO și parteneriate locale (par. 93, 98, 99). Unități de relații cu angajatorii proiectate cu organizațiile de IMM-uri, cu indicatori măsurați din perspectiva angajatorului; structurile asociative ale IMM-urilor membri de drept în parteneriatele locale pentru ocupare și în grupurile județene de tranziție; ocupațiile tehnice din industria mică și mijlocie pe lista sectoarelor cu deficit.

12. Formalizare prin reducerea costului conformării (par. 76, 101). Simplificare digitală a raportării pentru microîntreprinderi și mecanisme de tip „first-time compliance”.

13. Eliminarea barierei de regulă privind echipamentele (OP1 / OP2, tranziție justă). Renunțarea la obligația de menținere în funcțiune a echipamentelor înlocuite; sprijin pentru eficiență energetică predominant prin garanții și finanțare mixtă, cu granturi pentru audituri și planuri de transformare.

14. Depopularea drept criteriu explicit de programare (par. 4, 19, 171). Concentrarea intervențiilor în comunitățile aflate la punctul de basculare, cu alocare, nu doar cu lentilă analitică.

15. Economia îngrijirii (par. 154 - 156). Eligibilitatea furnizorilor privați mici și a întreprinderilor sociale pentru investiții, formare și contracte multianuale; pregătirea autorităților locale pentru regimul simplificat și contractele rezervate din noul regulament al achizițiilor publice.

16. Centre comunitare integrate (par. 154, 161, 227, 235). Finanțate ca infrastructură standard a României rurale și mic-urbane, cu personal stabil din bugete regulate, cu mandat explicit de lucru cu angajatorii locali.

17. Pilon distinct pentru județele structural dezavantajate (par. 170, 189-201). Cuantificarea cotei rezervate de la par. 201 și extinderea ei la județele fără pol dinamic; planuri județene de dezvoltare economică, microfinanțare, zone economice speciale, conectivitate.

18. Mecanism ne-competitiv pentru „buzunarele de subdezvoltare” (par. 209). Asistență tehnică plătită din program, prefinanțare în locul rambursării, documentații standardizate pentru proiecte mici și aranjamente micro-regionale pentru UAT-urile fără masă critică.

19. Ghișeu unic regional pentru beneficiari (par. 195, 225). Centre integrate de asistență tehnică, formare și pre-finanțare, gestionate de ADR-uri în parteneriat cu structurile relevante ale IMM-urilor, UAT-urilor și societății civile.

20. Frontiera estică. Ferestre dedicate IMM-urilor în orice facilitate destinată județelor de la frontiera estică, cu IMM-urile ca beneficiari primari.

21. Simplificare măsurabilă (par. 223, 228). Set unic de formulare și protocol unic de rezultate, extinse la beneficiarii privați; indicator public de timp până la contractare; principiul „o singură dată” pentru documentele deținute de stat.

22. Reducerea „taxei invizibile” a birocrăției. Interpretări unificate și obligatorii, răspundere simetrică pentru corecțiile generate de ambiguitatea ghidurilor, renunțarea la listele CAEN ca filtru de eligibilitate.

23. Parteneriat codificat și măsurat (par. 105, 239). Participarea cu drept de vot a partenerilor sociali și a organizațiilor de IMM-uri la structurile de guvernare ale PPNR; indicatori de frecvență, reprezentativitate și influență a consultării; termene de consultare adecvate.

24. Condiționalitate hibridă (par. 209, 230). Model de performanță cu flexibilitate teritorială, ținte calibrate pe capacitate și bază de plecare, asistență tehnică anterioară, nu ulterioară, performanței.

25. Anvelopa socială a PPNR (context COM(2025) 565). Utilizarea Notei ca fundament pentru o alocare socială identificabilă, urmăribilă și superioară pragului minim de 14%, cu Politica de Coeziune păstrându-și identitatea și guvernanta proprii.

26. Reintegrarea persoanelor revenite din diaspora (par. 105). Dimensiune explicită de retur și reintegrare în politica demografică pentru teritoriile afectate de depopulare: recunoașterea competențelor, ocupare, servicii și reintegrarea familiei.

27. Recunoașterea competențelor dobândite prin experiență (par. 62, 69, 97). Mecanism simplificat de evaluare, validare și certificare a competențelor dobândite prin muncă, inclusiv în străinătate, și prin învățare non-formală și informală, cu centre de evaluare în fiecare județ.

28. Capitalul profesional al „generației analog” (par. 42, 79, 98). Valorificarea experienței persoanelor 45+/55+ prin actualizare digitală, recunoașterea experienței profesionale, mentorat și transfer inter-generațional de meserie, conectat cu învățământul dual.

29. Digitalizare fără excluziune (par. 210, 224, 234). Principiul „acces formal nu înseamnă acces real” în proiectarea serviciilor publice digitalizate: indicatori de utilizare efectivă, testare cu utilizatori reali, acces asistat sigur, protejarea autonomiei cetățeanului, costul accesibilității asumat de furnizor.

30. Familiile afectate de migrație (par. 37, 57-58). Măsuri pentru copiii cu părinți plecați și pentru copiii și familiile revenite în România: evaluare educațională, sprijin lingvistic, consiliere, intervenție timpurie pentru prevenirea abandonului.

31. Participare publică incluzivă (par. 105, 239). Consultări teritoriale și formule hibride offline - online care să ajungă la cetățenii slab reprezentați, cu măsurarea reprezentativității și a răspunsului instituțional.

32. Consolidarea partenerilor de dialog social (par. 105, 239). Finanțarea capacității de expertiză, monitorizare și formare a patronatelor și sindicatelor relevante din asistența tehnică a planului; implicarea Consiliului Național Tripartit pentru Dialog Social și a comisiilor de dialog social în programare și în revizuirile anuale; partenerii sociali semnatori ai pactelor teritoriale.

33. Paritate în comitetele de monitorizare (par. 239). Cel puțin 50% din voturile comitetelor de monitorizare ale programelor finanțate din CFM 2028 - 2034 pentru actorii relevanți non-publici - patronate, sindicate, societate civilă, mediul academic -, astfel încât vocea lor să conteze în decizie, nu doar în procesul-verbal.

9. Disponibilitate pentru etapele următoare

FICSIMM rămâne la dispoziția MIPE și a echipei Băncii Mondiale pentru detalierea oricăreia dintre propunerile de mai sus, inclusiv prin participarea la reuniunile tehnice de discutare a analizelor sectoriale și prin punerea la dispoziție a datelor și studiilor de caz din rândul membrilor noștri. **Documentele de poziție la care facem trimitere, inclusiv cele privind disparitățile intra-regionale (aprilie 2024), CFM 2028-2034 (aprilie și iulie 2025), regiunile de la frontiera estică (februarie 2026), instrumentul de garantare pentru eficiența energetică a IMM-urilor (octombrie 2025 și martie 2026), cele șase intervenții la al 10-lea Raport privind Coeziunea (iulie 2026) și propunerile privind Regulamentul european al achizițiilor publice (septembrie 2026), sunt disponibile public la adresa ficsimm.eu/resurse/.**

Mesajul transversal al acestor observații este unul singur: într-o Românie care se depopulează, îmbătrânește și reclamă simultan deficit de forță de muncă și de competențe, **PPNR 2028 - 2034 trebuie să urmărească nu numai formarea de capital uman nou, ci și identificarea, recunoașterea și valorificarea capitalului uman pe care România îl are deja:** experiența „generației analog”, competențele profesioniștilor seniori, meseriile dobândite într-o viață de muncă, experiența românilor reveniți din diaspora și potențialul copiilor afectați de migrație. Iar într-o economie și o administrație digitale, **accesibilitatea cetățeanului trebuie tratată ca infrastructură:** succesul digitalizării nu se măsoară prin numărul serviciilor mutate online, ci prin numărul cetățenilor care le pot folosi efectiv, autonom și în siguranță.

Consensul social pe care Nota îl propune ca obiectiv al programării 2028 - 2034 se va construi, în cele din urmă, acolo unde se creează locurile de muncă: în întreprinderile mici și mijlocii din fiecare județ al României. Cerem ca acestea să fie tratate, în PPNR, ca parteneri ai politicii sociale, nu ca beneficiari reziduali ai ei.